

Virágos Márta

Innovatív könyvtári terek a felsőoktatási tudásközvetítés (tartalomközvetítés) megújításában

A felsőoktatás versenyképessége a nemzetközi tudáspiacon történő pozíciószerezésre való készséget feltételezi, valamint a ranglistán való előrelépés és a tartós helytállás képességét. Az új felsőoktatási stratégia középpontjában a teljesítmény fokozása, a magas minőség és a versenyképes tudás elérése áll. Az új generációk új tanulási és információszerzési módszerekkel jelentkeznek. Ezekhez az igényekhez kell alkalmazkodni és megtalálni a megfelelő és inspiráló környezetet.

Tárgyszavak: *felsőoktatás; egyetemi könyvtár; tudás alapú társadalom, infokommunikáció*

2014-ben az *Európai Unió* megfelelő fórumain sor került az „Oktatás és képzés 2020” stratégiai keretrendszer átfogó féldős értékelésére, amelyben a tagállamok és a legfőbb érdekelt felek vettek részt. Az értékelés három fő szakpolitikai következtetése röviden a következő:

- Nagy értéket jelent egy integrált, az oktatás és a képzés minden szintjét átfogó keretrendszer. Mivel manapság fontos a rugalmasság és a tanulási tapasztalatok közötti átjárhatóság, szakpolitikai koherenciára van szükség a koragyermekkorai neveléstől és az iskoláktól a felsőoktatásig, a szakképzésig és a felnőttkori tanulásig.
- Az „Oktatás és képzés 2020” négy stratégiai célkitűzése (és a jelenlegi uniós referenciaértékek) továbbra is érvényben maradnak, mivel azokat átfogó és előrettekintő módon fogalmazták meg a 2009. évi EU-tanácsi következtetésekben. A szakpolitikai irányt azonban át kell állítani, hogy az figyelembe vegye mind a sürgető gazdasági kihívásokat, mind pedig azt a szerepet, amelyet az oktatás az alapvető értékek, az interkulturális kompetenciák és az aktív polgári szerepvállalás átadása terén játszik.
- Még intenzívebbé kell tenni az „Oktatás és képzés 2020” keretrendszernek az EU általános foglalkoztatási, növekedési és beruházási stratégiájában betöltött pozitív szerepét. [1]

Az *Európai Tanács* és az *Európai Bizottság* közös jelentése, amely 2015-ben készült el, a felsőoktatásra vonatkoztatva a következő prioritásokat emeli ki:

- (1) A felsőoktatási rendszereknek hozzá kell járulniuk a tudásalapú gazdasághoz. A felsőoktatásnak eredményesen kell reagálnia a válto-

zó társadalom és munkaerőpiac igényeire azáltal, hogy biztosítja, hogy a modernizáció az oktatás, a kutatás és az innováció közötti szinergiákra összpontosítson, továbbá azzal, hogy összekapcsolja a felsőoktatási intézményeket és a helyi közösségeket és régiókat, valamint innovatív megközelítéseket alkalmazzon a tananyag relevanciájának javítása érdekében, többek között az információs és kommunikációs technológiák (IKT) alkalmazása révén.

- (2) Támogatandó az innovatív pedagógiai módszerek és a digitális készségek és eszközök aktívabb használata. A digitális forradalom fokozza a digitális készségek és kompetenciák iránti keresletet, az oktatásnak és a képzésnek pedig figyelembe kell vennie ezt a szükségletet. Ehhez infrastrukturális beruházások, szervezeti változások, az oktatók számára pedig digitális eszközök és digitális kompetenciák szükségesek, és létre kell hozni digitális (és nyitott) oktatási segédanyagokat és jó minőségű oktatási szoftvereket. Innovatív és aktív pedagógiai módszereket kell bevezetni, amelyek részvételen alapuló és projektalapú megoldásokra építenek. A nyílt oktatási környezet képes elősegíteni az oktatási ágazatok közötti együttműködést, többek között a hátrányos helyzetű tanulók kapcsán is.
- (3) Fontos az oktatóknak nyújtott határozott támogatás. Az oktatókat fel kell készíteni arra, hogy kezelni tudják a hallgatók egyre nagyobb fokú sokféleségét és optimális módon használják az innovatív pedagógiai módszereket és az IKT-eszközöket. Ehhez folyamatos továbbképzést kell nyújtani a számukra. [2]

A jövő felsőoktatásának kulcsszavai: verseny, minőség, teljesítmény és siker

„2030-ra olyan felsőoktatási rendszert kell létrehozni, ahol a rendelkezésre álló állami forrásokat a nemzetközi versenyben is bizonyítottan erős területekre lehet koncentrálni, vagyis a gazdaságpolitikában bevált ágazati szemléletű megközelítést a felsőoktatásba is át kell vezetni. A minőségi oktatás egyik kulcsa a differenciálás, amelyet azonban a képzési területeken kívül a felsőoktatási intézmények profilja és a hallgatók képessége terén is egyaránt érvényesíteni kell.” [3]

A felsőoktatás versenyképessége a nemzetközi tudáspiacon történő pozíciószerezésre való készséget feltételezi, valamint a ranglistán való előrelépés és a tartós helytállás képességét. Ezt a képességet az oktatási piacon a hallgatókért való versenyben végzett sikeres szereplés (hazai hallgatók vonzása, hazai tehetségek megtartása, külföldi hallgatók irányába vonzerő megléte), az elért tudáspiaci részesedés és jövedelmezőség megtartása és fenntartható növelése jelenti. Ide tartozik az oktatási, nemzetközi, tudományos kutatási tevékenységben, az innováció terén megszerzett pozíció megtartása és erősítése (kutatóegyetemek nemzetközi rangsorában elért helyezése), valamint a vonzerő a nemzetközi szabad tőke kutatási megbízásaira, kutatási együttműködési célú bevonására. Ezek a jellemzők nem egyenlő súllyal befolyásolják a versenyképességet, prioritásukat is meg kell határozni.

A versenyképességet befolyásoló tényezők közül a téma szempontjából a legfontosabbak:

- Az oktatás színvonala, minősége. A fogalmak tisztázása (mit is értünk színvonalon, minőségben, miként változik ez a képzési szint, a képzési terület szerint) elengedhetetlen. Más a minőség megítélése a professzor, a jól és a rosszul tanuló hallgató, a potenciális munkáltató, és az intézmény tulajdonosa szempontjából is. Nem szabad leszűkíteni a minőség fogalmát az akadémiai kiválóság kérdésére.
- A felsőoktatási infrastruktúra nagyobb tömegű hazai és külföldi hallgató befogadására való alkalmassága (kampuszok, kollégiumok).
- Oktatási és tanulási technológiák fejlettsége.
- A kibocsátott diplomák mögötti tudásanyag, a kifejlesztett képességek viszonya a hazai és az európai munkaerőpiac igényeihez. A tudásanyag mögötti tananyag, hatékony oktatási módszer, hallgatói motiváció, kreatív környezet és még számos tényező húzódik meg. [4],[5]

Nem véletlen, hogy a felsőfokú oktatás területén az elmúlt években számos kritika fogalmazódott meg, melyek egyaránt érintették a képzések minőségét, tartalmát és szerkezetét. A versenyképesség fokozása szempontjából fontos egyrészt a hallgatók kompetenciaszintjének emelése, másrészt a korszerű tanulási stratégiák elsajátítása: ezzel elérhető lesz, hogy a hallgatók képessége és tudásszintje a munkaerő-piaci elvárásoknak megfeleljen.

Egy egyetem stratégiai célja egyértelműen az, hogy minél eredményesebben nyújtsa szolgáltatásait, polgárait pedig tértől és időtől függetlenül a lehető legmagasabb színvonalon tudja kiszolgálni. Ez a felsőoktatásba beérkező Z-generáció számára a hagyományostól eltérő, innovatív tanulási környezet biztosítását jelenti. ***Az innovatív tanulási környezet a valós és virtuális terek olyan szimbiózisát jelenti, amelyek optimális feltételeket nyújtanak a tanuláshoz, kutatáshoz, általános informálódáshoz és közösségi élethez.*** Olyan feltételek, amelyek megteremtik az oktatáshoz, a tanuláshoz és a kutatáshoz kapcsolódó tudományos dokumentum- és információellátás, valamint egy magas szintű hálózati, technológiai alapú tartalomfejlesztés és kommunikáció környezetét.

Ahhoz, hogy az egyetemi környezetet fel lehessen készíteni az új igények kielégítésére, egyrészt számba kell venni az új oktatási módszerek alkalmazásához szükséges oktatási és tanulási terek kialakítási követelményeit, másrészt ténylegesen meg kell ismerni a Z-generáció tanulási, információszerezési szokásait. Ennek a generációnak a tagjait az 1996 után született fiatalok alkotják, ők az információs kor gyermekei, együtt nőttek fel az internethasználat elterjedésével. A digitális nemzedék első hullámaként tartjuk számon őket.

Nagymértékben különböznek az előző generációtól, hiszen ők a világ első globális nemzedéke, a globális falu első gyermekei, akik ugyanazon a zenén, ételen, mozifilmen, és divatirányzaton nőnek föl. Ez a nemzedék a legkisebb létszámú, a legoktatottabb, a legkisebb családba született, a legidősebb anyák nevelik, és a leghosszabb várható élettartammal rendelkezik. Ők az X-, vagy az Y-generáció gyermekei. A jövő generációja abban is különbözik a korábbiaktól, hogy egy digitális generáció, ők a „dotcom” gyerekek, beleszülettek a digitalizált világba, így minden digitális eszközt természetesnek vesznek, az emberek mindennapjainak nemcsak kiegészítéseként, hanem szerves

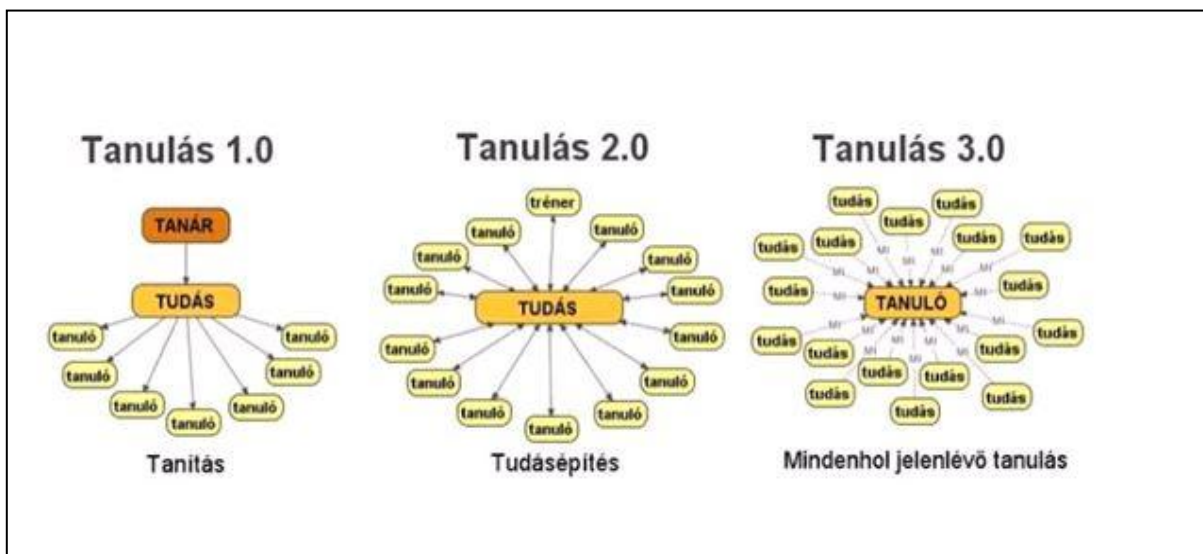
részeként kezelik őket. A mai fiatalok virtuális közösségekben élnek, a világhálón töltik szabadidejük nagy részét, és kapcsolataikat is az internetes közösségi oldalakon építik ki; féltik azonban, hogy a virtuális térben nem tanulják meg a konfliktusokat megfelelően kezelni. A Gfk-csoport kutatása szerint a magyar fiatalok egynegyede érzi úgy, hogy nem tud beilleszkedni a szűk környezetébe, és sokkal könnyebben talál barátokra a virtuális térben. A Z-generáció az információfeldolgozásban sokkal jobb képességekkel rendelkezik, mint az előző nemzedékek, viszont esetükben rövidül a figyelem időtartama, és az elvont gondolkodással szemben a képekben való gondolkodás kerül előtérbe. Nagy Zoltán médiakutató felsőoktatási intézményekben végzett felmérés alapján azt állapította meg, hogy egy 12 soros, egyperces olvasmányi tartalommal a hallgatók alig 60%-a volt képes megbirkózni a kiszabott idő alatt, a tartalmat reprodukálni pedig csak 1/3-uk volt képes. [6]

Összegezve megállapíthatjuk, hogy egy új hallgatói generáció jelent meg, akik digitális eszközökön

nőttek fel a mindennapi környezetükben. Számukra fontos az azonnali információszerzés, széleskörű hálózati kapcsolatrendszerrel rendelkeznek, melyben szívesen osztják meg a megszerzett vagy az általuk generált tartalmakat. Az idősebb generáció – természetesen az oktatói kar nagyobb hányada – egy analóg világban született, ezáltal bevándorlóvá vált az új világban, számukra folyamatos tanulás és fejlődés szükséges az új technológiák készségszintű használatához.

A webtechnológiák innovációja mind az információszerzésben mind a tanulási folyamatban óriási átalakulást hozott. Az információszerzésben a technológia lehetővé tette a felhasználók számára, hogy passzív fogyasztókból az információ lényeges elemeinek létrehozásában is részt vehessenek, sőt a mobil technológia révén a személyre szabott információs csomagokhoz juthatnak.

A tanulási folyamatban a fejlődést az alábbi módon tudjuk érzékeltetni az 1. ábrán:

1. ábra forrása: Turcsányi-Szabó Márta: Fenntartható innováció a tanárképzésben – az elmélettől a gyakorlatig

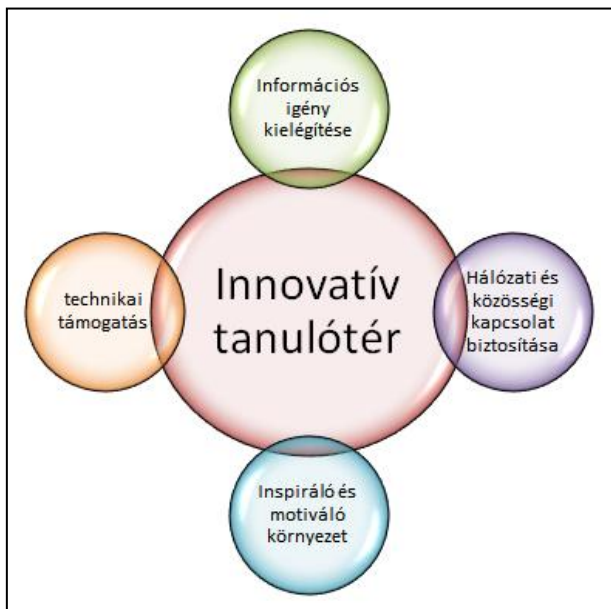
Nemzetközi kitekintés

Az új generációk oktatása más módszereket igényel. Ezt nemcsak oktatáskutatók fogalmazták meg, de a felsőoktatási intézmények vezetői is. Az Egyesült Államokban és Európa fejlett országaiban már évekkel korábban felismerték, hogy a versenyképesség egyik kulcseleme az, hogy az új, interneten elérhető eszközöket teljes mértékben a

tanítás-tanulás folyamatába integrálják. Ezekben az országokban több felmérés és összefoglaló tanulmány készült, amelyek azt mutatták be, hogy milyen stratégiával és fejlesztésekkel tudták megvalósítani a sikeres projekteket az intézményekben. Minden tanulmány egyetért abban, hogy **akkor lehet eredményes a fejlesztés, ha a felsőoktatási intézmény minden érdekelt felet bevon a stratégia megalkotásába és végrehajtásába**

(oktatási szakember, informatikus, könyvtáros, akadémiai szféra).

A National Science Foundation (USA) által támogatott „Planning for Assessing 21st Century Spaces for 21st Century Learners” tanulmány különböző oktatási profilú amerikai egyetemek projektjeit mutatja be.[7] Ahhoz, hogy eredményesen lehessen kialakítani az új oktató- és tanulótereket, fel kellett mérni az intézményben alkalmazott oktatási módszereket és a hallgatók tanulási szokásait. Ezután indult el a közös tervezés és megvalósítás, amely a sikeres esetekben az egész egyetemi kampusz épületegyüttesének korszerűsítését célozta meg: olyan tanulóterek (hub) kialakítására törekedtek, melyek biztosítani tudják a mai hallgatók információszerzési, tanulási és közösségi kommunikációs igényeit. A tanulmány a 2. ábrán bemutatott követelményeket támasztja egy modern tanulóközpont irányába.

2. ábra **Modern tanulóközpont követelményei**
(saját készítésű ábra)

A JISC (Joint Information Systems Committee = Egyesült Információs Rendszerek Tanácsa) 2006-ban adott közre egy útmutatót „Designing Spaces for Effective Learning” címmel, amelyben elsősorban a tervezés szempontjaira helyezi a hangsúlyt.[8] Néhány fontos megállapítást az egyes intézmények részéről érdemes kiemelni:

„A tanulási módszer 21. századnak megfelelő kiépítésében az adott intézmény összes érdekelt szereplőjének részt kell vennie, mert ez nem egy

Virágos M.: Innovatív könyvtári terek a felsőoktatási ...

rövid távú átalakítást, hanem egy hosszú változási folyamatot jelent.” (JISC: E-learning Group, 2005)

„Nem lehetünk biztosak abban, hogy a megalkotott terek hogyan lesznek majd a jövőben hasznosítva. De lehetőséget teremtünk arra, hogy a változások megtörténjenek.” (Tom Finnigan, Glasgow Caledonian University)

„A technológia gyorsabban változik, mint elképzelnénk. Egy új dizájnnak a holnap technológiáját kell tükröznie, ahelyett, hogy a maira építene.”

A JISC-útmutató a következő elvek figyelembevételét javasolja az új tanulóterek kialakításánál és tervezésénél:

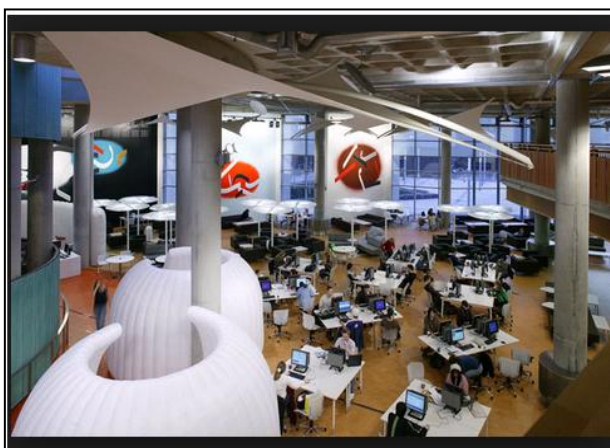
- **rugalmasság:** képes legyen alkalmazkodni a jelenlegi és a jövőbeni pedagógiai módszerekhez;
- **átrendezhetőség:** könnyen lehessen a technológiai cserét végrehajtani;
- **merészség:** mutasson túl a hagyományos és bevált technológián és módszereken;
- **kreativitás:** inspirálja az oktatókat és a hallgatókat;
- **támogató és motiváló:** segítse elő a különböző típusú használó tanulási készségének fejlődését;
- **többfunkciós:** segítse elő mindenki számára a tanulás folyamatát, elégítse ki a speciális egyéni és csoportos igényeket.

Nagy-Britanniában az informális, közösségi és szociális funkciókat is betöltő tanulóterek (LearningCenters) kialakításának már körülbelül 20 éve van hagyománya. A kikapcsolódást, barátokkal való beszélgetést, kávézás közbeni internetezést egyszerre biztosító „tanulókávézó” (Learning Café) megalkotásában úttörő szerepet játszott a Caledonian University (Glasgow) tervező csapata, akik azt a feladatot kapták, hogy az egyetemi élettér központja legyen az új könyvtár, ahol a hallgató a nap 24 órájában hasznosan töltheti idejét (3. ábra).

A 2009-ben átadott Saltire Centre azóta az egyetem tanuló és szociális központjaként szolgál, és minden típusú szolgáltatást tud nyújtani. Különböző hallgatói szolgáltatás (tanulmányi tanácsadás), könyv- és laptopkölcsonzés, könyvtári szolgáltatásokhoz való hozzáférés, hálózati és WIFI kapcsolat, egyéni és csoportos tanulóterek, formális és informális megbeszélések, rekreáció. [9]

Franciaországban az *Egyetemi Rektorok Kollégiuma* (Conférence des présidents d’université) adott ki 2011-ben egy hasonló jellegű, de jóval részletesebb útmutatót, mint a JISC. Hasonlóan az eddig említett anyagokhoz, ez is erősen hangsú-

lyozza az oktatás és a tanulás módszerének és jellegének változását, és világosan megfogalmazza a tanulási folyamat erős „szociális” (közösségi) jellegét. Követendő példaként több angliai egyetemet is bemutat: a *Sheffield Hallam University* (Sheffield), a *Saltire Centre* (Glasgow) és az *Imperial College* (London), amelyek esetében mindenhol az innovatív tanulóközpontok kialakítását hangsúlyozza. Az útmutatót az oktatási minisztérium elfogadta és ma már követendő módszereket és szabványokat jelentenek a felsőoktatás szereplői számára. [10]

3. ábra **Learning Café at Glasgow Caledonian University**

A példák kiemelése nem véletlen, hiszen Európában az Egyesült Királyságban indult el leghamarabb a felsőoktatási könyvtárak funkcióváltása. Ennek legfontosabb kiváltó okai a következők:

1. Az elektronikus információforrások számának jelentős növekedése, különösen a nyomtatott folyóiratok előfizetéséről az elektronikus változatra történő áttérés;
2. Az elektronikus tananyagok elterjedése;
3. A kutatók távolmaradása;
4. A projektmunka és feladatmegoldás elterjedése;
5. A könyvtárosok aktív bevonása a tananyagmodulok kidolgozásába és oktatásába;
6. A mobil eszközök alkalmazásának elterjedése;
7. Jelentős könyvtári terek felszabadulása (katalógusok, referenszrészleg, nyomtatott folyóirat-részleg).

A nyomtatott folyóiratok tárolásának megszűnésével óriási terek szabadultak fel a nagy egyetemi könyvtárakban, és ez jó lehetőséget nyújtott a terek átalakítására. Ehhez kapcsolódott az a pozitív folyamat, amely az elektronikus oktatási anyagok elkészítéséhez a könyvtárak intenzívebb rész-

vételét és bevonását igényelte. És természetesen az új használói generáció (Y és Z) új tanulási és információszerzési szokásai is sürgették a változtatást. A hallgatók körében végzett felmérések, interjúk válasza szinte mindenhol azt az igényt fogalmazták meg, hogy az egyetemisták igénylik a könyvtárat mint fizikai teret, csak nem abban a formában, mint elődeik. Nekik egy teljesen behálózott és a nap minden órájában nyitva lévő helyiségre van szükségük, egy olyan helyre, ami mindent szolgáltat: csendes tanulórészt, csoportos munkára (projekttervezésre) alkalmas helyet, kávézásra, evésre, újságolvasásra, barátokkal történő beszélgetésre alkalmas tereket, vagy éppen pihenésre, csendes elmélkedésre berendezett sarkokat. Álljon rendelkezésre kivetítő, okostábla, szkennel, másolóberendezés lehetőleg alapvető dokumentumkészítő felszereléssel (spirálozó, kapcsoló, lapvágó, stb.).

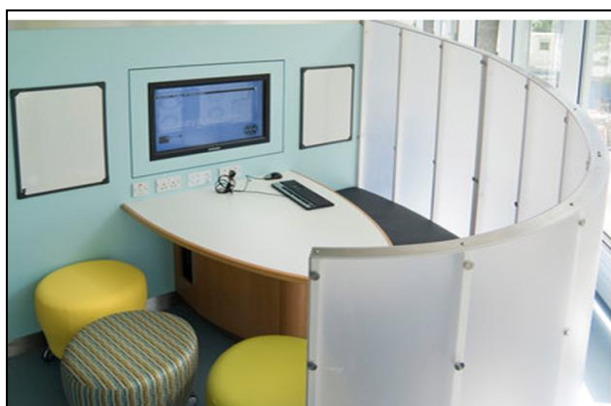
A példaként szolgáló könyvtárak esetében a létrehozott terek mindegyike tulajdonképpen egy nagy terület, melyet rugalmasan lehet alakítani és változtatni mobil eszközökkel a használók aktuális igényeinek megfelelően.

Az Imperial College (London) esetében hamar felmerült a hallgatói igény a könyvtár átalakítására. A hatalmas területet elfoglaló kötött folyóirat-állománnyt (500 m²) már senki nem használta, mert a könyvtár áttért az e-only előfizetésre. Viszont a csak mester- (és doktori) képzést folytató egyetem nagyon sok teamfeladatot és felkészülést kívánt a hallgatóktól, amihez csoportos munkára alkalmas, fejlett technikával felszerelt „kabinokra” volt szükség. A mobil paravánokkal gyorsan és létszámgigény szerint lehet kialakítani a kabinokat a beépített technika körül, ahogy látható a 4. ábrán.

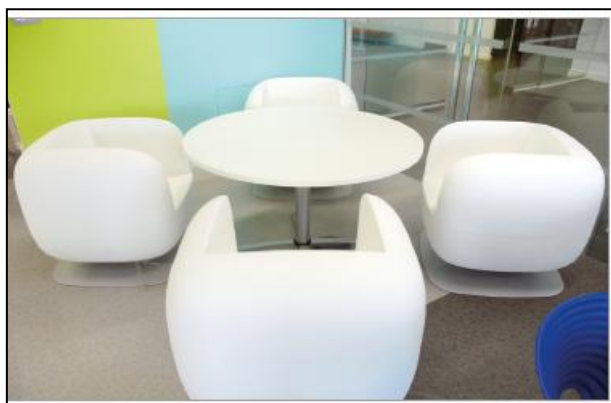

4. ábra **Az Imperial College (London) folyóirat-részlegének átalakítása**

A teammunkára alkalmas kabinok és tanulás kialakítására számos ötletes megoldást találunk. Sok felsőoktatási intézményben az egyetem valamelyik központi egységében (ami lehet a könyvtár is) hoznak létre több csoportos tanulásra alkalmas részleget, ezek foglalása általában a tanulmányi rendszeren keresztül történik. A könyvtárak lehetőség szerint igyekeznek megoldást találni a különböző típusú használói terek biztosítására, amint a néhány következő példa is mutatja (5–8. ábra).

5. ábra University of Edinburgh Library

6. ábra: Kingston University London: teammunkára alkalmas tér

A közösségi terek nagyon fontos szerepet kaptak a hallgatók életében, hiszen alkalmasak a diákok tanórán kívüli tevékenységeinek betöltésére. Fontos szerepet játszanak akkor is, ha az egyetem vagy a könyvtár nem tud csoportos munkára alkalmas helyiséget biztosítani. Itt lehet tanulni is, a beszélgetés és az evés nincs tiltva, mint a könyvtár többi tanulóterében.

7. ábra: Essex University Library (UK): csoportos tanulóter

8. ábra A Kingston University London 24 órán nyitva tartó kávézója

Magyarország

Magyarországon, mind az Nftv. (2011. évi CCIV. Törvény a nemzeti felsőoktatásról), mind a könyvtári törvény értelmében a felsőoktatási könyvtár az intézmény központi tudásallokáló szervezete, történelmileg a tudásanyag koncentrációjában vállalt szerepe (gyűjtés, feldolgozás/rendszerezés, megőrzés, közzététel) ugyanaz. Ami óriási változást jelent, az az információkezelési technikák (technológia és módszer) gyors megjelenése, elterjedése és a hallgatók tanulási és információszerzési szokásainak megváltozása.

Az utóbbi években a felsőoktatási könyvtárakban itthon is jelentős funkcióbővülést érezhetünk, amelyek alkalmazkodnak a használók egyre differenciáltabb igényeihez. Ezek közül két fontos könyvtárhasználati tényezőt emelhetünk ki: az egyik az újfajta tanulási, a másik a rekreációs igények együttes megjelenése.

A használók igényeihez igazodó terek esetében a magyar nyelvű szakirodalom is több éve foglalkozik a könyvtár mint „harmadik hely” fogalmával és szerepével, vagyis a könyvtár közösségi térként való funkciójával. Egyre több könyvtár törekszik arra, hogy kialakítson az intézményen belül kikapcsolódásra, találkozásra és beszélgetésre alkalmas körzetet. Erre az egyik legjobb példa a *Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár* kávézója, amely egyesíti magában ezeket a lehetőségeket. E terek szerepe és jelentősége nagyon fontos: egyrészt elősegítik a hosszú tanulási periódus időnkénti feloldását, másrészt jelentősen fokozzák a könyvtár népszerűségét, mivel a szociális (mai terminológiával élve a könyvtár harmadik missziója) funkciót erősítik az intézményben. Az innováció és a fantázia működhet a tervezésben és a kialakításban.

A felsőoktatási könyvtárak a különböző szakterületeken tanuló hallgatók tanulási és információszerezési igényeit elégítik ki és segítik. A magyar egyetemeken nincsenek egységesen elfogadott pedagógiai módszerek, minden intézmény/kar az általa bevezetett módszertant alkalmazza. Vannak olyan helyek, ahol az elektronikus oktatási módszerek jobban elterjedtek, de kivételes esetben találkozhatunk csak a tanulóterek kialakításának innovatív eszméjével.

A felsőoktatási könyvtárak zömében folyik már formális és informális felhasználóképzés, éppen ezért alkalmasak arra, hogy kezdeményezői legyenek innovatív terek kialakításának és az oktatási egységekkel való közös használatának.

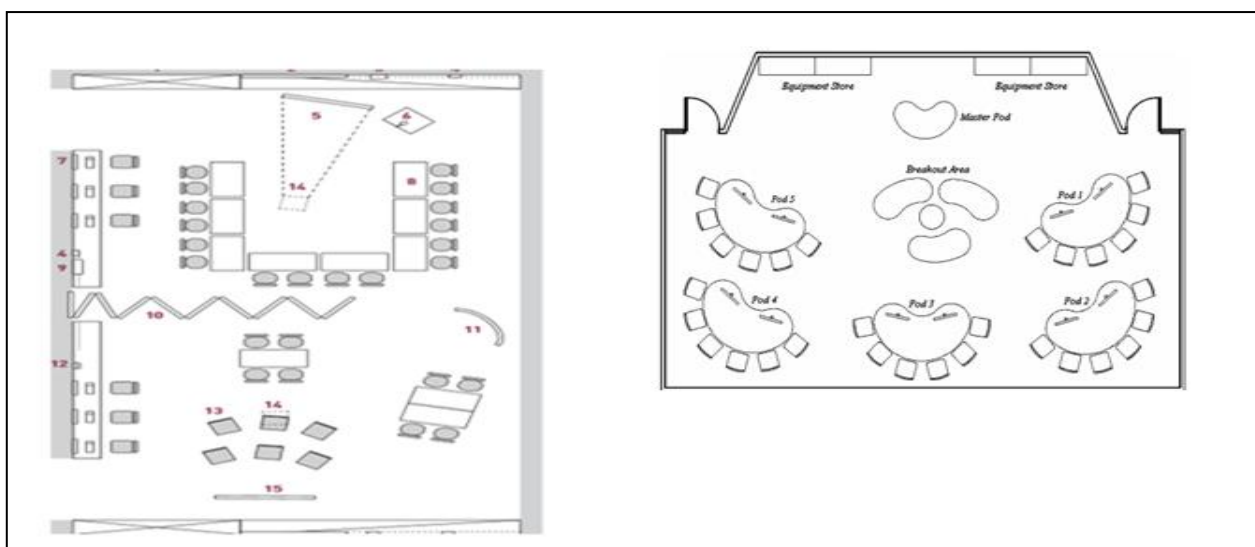
A külföldi példák, a hallgatók körében végzett felmérések, valamint a felhasználóképzés során szerzett tapasztalatok alapján az alábbi irányzatok különíthetők el:

- Hagyományos formális oktatási módszer: tantermi előadás, ahol az előadó a hallgatókkal szemben állva adja át az ismereteket, az interaktivitás minimális a hallgatók és az oktató között.
- Hagyományos elrendezésű teremben interaktív oktatás, ahol a hallgatók bevonása megtörténik.
- Nem hagyományos elrendezésű teremben a hallgatók aktív részvétele kívánalom is, és megoldott.
- A hallgatók csoportos munkája előírás (projektek készítése).
- A hallgatók folyamatos egyéni felkészülése előírás.

A felsorolt szempontokat figyelembe véve az alábbi könyvtári tanuló-, és oktatóterek kialakítását érdemes megcélozni:

1. *Interaktív oktatótér:*

Az interaktivitást elő lehet segíteni többféle elrendezéssel: egyrészt U-alak kialakításával, vagy egy teljesen mobil, szigetszerű rendezéssel (Pod kialakítással). Az utóbbi további előnye lehet az, hogy szükség szerint további formák képezhetők belőle. A mobil kialakításnál az IT biztosítására kell külön figyelni. Alapfelszerelés az interaktív tábla és a projektor, WIFI. Az ábrákon alakítható terem valamint egy Pod rendszerű kialakítás látható (9. ábra).

9. ábra Terem kialakítása

2. Tanulóterek:

- a. Hagyományos elrendezés: esetében a jó megvilágítást, a kényelmes széket és a tanuláshoz szükséges intimitás meglétét kell biztosítani. A hagyományos tereken belül fontos megoldani az egyéni, nagyon csendes kuckók kialakítását. A külföldi könyvtárakban megkülönböztetik a „silent” és a „quiet” zónákat. Az első a teljes csendet jelenti, ahol nincs telefon, beszélgetés és számítógép, tehát valóban az elmélyült tanulást szolgálja. A második zónában lehet csendesen beszélgetni, csoportos tanulásra szolgáló asztalok lehetnek és halk telefonbeszélgetés is engedélyezett. A zónákat jól értelmezhető jelzésekkel különböztetik meg (10. ábra).
- b. Csoportos tanulószobák: 4-8 fős egységek kialakítására mindenhol szükség lenne a kampuszokon: egyrészt projektmunkák elkészítésére, másrészt vizsgára/dolgozatra való felkészüléshez. Ezeknek az egységeknek a kialakítása többféleképpen történhet. Ahol rendelkezésre áll nagy multifunkcionális tér, ott mobil fallal lehet kis szigeteket kialakítani, ahol nem, ott hangszigeteléssel kell leválasztani a hagyományos tanulóteréből. Az alapfelszerelést kell jól meghatározni: PC, laptop, interaktív tábla vagy kivetítő stb.
- c. A rekreációs és közösségi terek is alkalmasak a tanulásra, de elsődleges funkciójuk a pihenés és a közösségi igények kielégítése.

10. ábra Library, University of Plymouth

Konklúzió

Mind a felsőoktatási stratégia, mind a júniusban elfogadott Nftv. módosítás abba az irányba fogja elmozdítani az oktatás struktúráját a felsőoktatásban, hogy nagyobb hangsúlyt fektessenek az intézmények a korszerű és innovatív pedagógiai

módszerek alkalmazására. Ehhez pedig át kell gondolni a rendelkezésre álló infrastruktúrát és megtenni azokat az átalakításokat, amelyeket a nyugat-európai és az amerikai egyetemek már megtettek, hogy sikeresen alkalmazkodjanak a jelen és a jövő generáció tanulási igényeihez. Nem elég csak a korszerű technikát beszerezni, az oktatók pedagógiai/módszertani ismereteit is fejleszteni kell. A korszerű módszerek bevezetéséhez a felsőoktatási könyvtárak jelentősen hozzá tudnak járulni szolgáltatásaik és tereik megújításával.

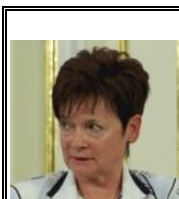
Irodalom

- [1] A Bizottság közleménye az Európai parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Az oktatás és a képzés terén folytatott európai együttműködés új prioritásai {SWD (2015) 161 final}. Brüsszel, 2015.08.26.
- [2] Report to The European Commission on improving the quality of teaching and learning in Europe's higher education institutions. High Level Group. ISBN 978-92-79-39789-9
doi:10.2766/81897
- [3] Fokozatváltás a felsőoktatásban: A teljesítményelvű felsőoktatás fejlesztésének irányvonalai.
<http://www.kormany.hu/download/d/90/30000/fels%C5%91oktat%C3%A1si%20koncept%C3%B3.pdf>
(letöltve: 2016. április 09.)
- [4] BARAKONYI Károly: Felsőoktatási versenyképesség és stratégia. = *Educatio*, XXIII. évf. 4. 2014. p. 555–566.
- [5] CHIKÁN Attila: A felsőoktatás szerepe a nemzeti versenyképességben. = *Educatio*, XXIII. évf. 4. 2014. p. 583–589.
- [6] TARI Annamária: Z generáció: klinikai pszichológiai jelenségek és társadalomlélektani szempontok az Információs Korban. Budapest, Tercium Kiadó, 2011.
- [7] NARUM Jeanne L. (Ed.): Planning for Assessing 21st Century Spaces for 21st Century Learners. Learning Spaces Collaboratory (LSC). 2013.
<http://www.pkallsc.org/assets/files/LSCGuide-PlanningforAssessing.pdf>
- [8] Designing Spaces for Effective Learning: A guide to 21st century learning space design. JISC: E-learning Group.
<http://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20140616001949/http://www.jisc.ac.uk/media/documents/publications/learningspaces.pdf>
- [9] Building on Experience: Learning from the Past to Plan for the Future: Documentation of new library buildings in Europe. Edited by Inken Feldsien-

Sudhaus. Universitätsverlag Göttingen. 2008. p. 60–66.

[10] Mettre en place un Learning Centre: Enjeux et problématiques. Rapport d'études. Conférence des présidents d'université. Caisse des Dépôts. Paris, 2011.

Beérkezett: 2016. VII. 6-án.

Virágos Márta

a Debreceni Egyetem Informatikai Karának tudományos főmunkatársa, a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár nyugalmazott főigazgatója.

E-mail: mviragos@lib.unideb.hu

A KIFÜ lett a jogutódja a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Intézetnek

2016. szeptember 1-jével a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Intézet (NIIFI) a 1312/2016. kormányhatározatban foglaltak szerint beolvadt a Kormányzati Informatikai Fejlesztési Ügynökségbe. A jövőben a KIFÜ feladata a NIIF Program összefogása, valamint a folyamatban lévő projektek megvalósítása.

A NIIF Program a KIFÜ-n belül önálló szervezeti egységként, az infrastruktúráért felelős elnökhelyettes irányítása alatt működik tovább.

A NIIF Intézet jogi és gazdasági beolvadása szeptember 1-jével megvalósult. A következő hónapok feladata a szakmai integráció és működés finomhangolása annak érdekében, hogy az így létrejött szervezet méltó utódként továbbvigye a NIIF Program és a NIIF Intézet több évtizedes, a hazai és nemzetközi szinten is kimagaslóan számító tevékenységét, ötvözve a KIFÜ több mint 30 kiemelt uniós és hazai közigazgatási, infokommunikációs projekt megvalósítása során szerzett szakmai tapasztalatával, jó gyakorlataival.

NIIF Program

A Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program feladata a magyarországi felső- és közoktatási intézmények, kutató-fejlesztő helyek, közgyűjtemények és más oktatási, tudományos és kulturális szervezetek információs infrastruktúrájának és számítógépes hálózati szolgáltatásainak összehangolt fejlesztése, az országos és nemzetközi hálózati kapcsolatok, információs szolgáltatások elérésének biztosítása. A program keretében történik a magyar köznevelési, felsőoktatási, kutatási és közgyűjteményi hibrid hálózat fejlesztése és működtetése, továbbá szintén a program keretében biztosított e közösségek számára:

- az integrált országos számítógép-hálózati infrastruktúra, valamint az erre épülő,
- kommunikációs, információs és kooperációs szolgáltatások,
- élvonalbeli alkalmazási környezet, és
- tartalomfejlesztési, illetve tartalomelérési háttér.

A NIIF programról bővebb információ a www.niif.hu oldalon érhető el.

/Forrás: <http://infoter.eu/cikk/a-kifu-lett-a-jogutodja-a-nemzeti-informacios-infrastruktura-fejlesztési-intezetnek/>

(Válogatta: B. Bné)